

LA DEMOCRÀCIA LIMITADA D'ATENES

- Lectura d'una font primària -

Autor: Jaume Cortada

Tema: El món grec (1r ESO) / Sistemes polítics (3r ESO)

Nivell: 1r d'ESO / 3r d'ESO

Objectius

- Treballar la lectura de fonts primàries:
 - Conèixer el funcionament polític de l'Atenes clàssica a través d'una font primària, és a dir, contemporània dels fets relatats.
 - Llegir una font primària de manera crítica, mitjançant el contrast amb el que ja sabem.
 - Valorar de forma crítica els límits de la democràcia atenesa.
 - Comparar la democràcia grega amb la democràcia actual.
- Obtenir informació d'un text:
 - Llegir el text per processar la informació i fer-ne un resum.
 - Respondre adequadament les qüestions de comprensió lectora.
 - Obtenir del text els elements necessaris per comparar entre la democràcia grega i la democràcia actual.
- Reflexionar sobre el procediment lector:
 - Adonar-se de la importància de fer tot el treball previ a la lectura per aconseguir entendre millor el text.

Contextualització

L'activitat es planteja després d'estudiar la democràcia atenesa (vegeu fotocòpia al final del document). El text de la part comuna ens proporciona informació sobre el sistema polític d'Atenes a l'època de Pèricles.

Activitat

- a) **Abans de la lectura** es proposen diverses activitats:
 - Un KPSI per ajudar l'alumne a constatar el seu grau d'assoliment dels conceptes bàsics sobre la democràcia atenesa.
 - Una escombrada visual del text per detectar els indicadors textuais i gràfics.
 - Un qüestionari per ajudar l'alumne a contextualitzar el text i identificar-ne la tipologia.
- b) **Durant la lectura.** Les activitats s'orienten a ajudar l'alumne a comprendre el text i fer-ne una lectura crítica:
 - Localitzar les idees principals
 - Deduir el significat de les paraules desconegudes
 - Fixar-se en determinades informacions del text
 - Contrastar el que diu el text amb el que sabem per fer-ne una lectura crítica (bastida de suport: document 2).

c) Després de la lectura. Es fan diversos tipus d'activitats:

- Crítica de les fonts: contrastar la imatge de la democràcia atenesa que presenta el text amb el que en sabem.
- Definició dels conceptes bàsics.
- Competència informacional: cercar informació a partir de paraules clau.
- Reflexió metacognitiva: valorar si s'ha entès el text i resumir el procés de comprensió seguit.
- Aplicació: plantejar una mesura per millorar el funcionament de la nostra democràcia.
- Transferència: aplicar allò que hem après a una situació propera: eleccions de delegats.

Marc curricular

- Àrea de Ciències socials 1r ESO
 - a) Continguts comuns per a tota l'etapa: 1, 2, 3, 5, 11, 13.
 - b) 1 ESO: Comuns: 4; Bloc de coneixement del passat: 4, 5.
- Dimensions de les competències bàsiques de l'àmbit lingüístic:
 - o Comunicativa: comprensió lectora, expressió escrita, comprensió oral.
 - o Actitudinal.

Organització de la classe

Després d'una primera lectura personal en silenci, es passa a fer la lectura en veu alta per a tota la classe. Les activitats es realitzen de forma individualitzada a l'aula. Si en queda alguna pendent s'acaba a casa i es porta el pròxim dia de classe.

Temporització

- a) Presentació d'objectius, modelatge inicial i l'apartat d'abans de la lectura: 10 – 15 minuts.
- b) Lectura individual i en gran grup, amb aportacions per aclarir els dubtes: 15 minuts.
- c) Finalització activitats (part del durant i tot el després de la lectura): 30 – 35 minuts.

Observació

La segona part de l'activitat es planteja a 3r d'ESO, curs amb un major domini de les eines informàtiques (Wordle, Bubbl.us). Recuperem la lectura de Tucídides i per comprendre les bases de la democràcia actual les comparem amb la democràcia atenenca. D'acord amb el currículum treballem els continguts comuns 1, 2, 3 i 6, i el 2 del bloc d'organització política.

LA DEMOCRÀCIA D'ATENES

Pèricles (vers 495-429 aC.) va ser el dirigent principal de l'Atenes clàssica i un dels màxims defensors del seu sistema polític.

En aquest text Pèricles elogia la democràcia atenesa.

DOCUMENT 1: Fragment de l'oració fúnebre de Pèricles en honor dels atenesos

[...] La nostra **constitució** no ha d'envejar res a les dels pobles veïns, i som més aviat un model que no pas uns imitadors d'altres. L'administració de l'**Estat** no es troba en mans d'uns quants, sinó del poble; per això s'anomena **democràcia**. En els temes particulars, els homes tenen davant la **lleï** les mateixes garanties i és el prestigi particular de cadascú, no el fet de pertànyer a una determinada classe, sinó el seu mèrit personal, el que li permet d'accedir a les **magistratures**; i al revés, la pobresa no té com a efecte que un home, sent capaç de rendir servei a l'Estat, es vegi impedit de fer-ho per la foscor de la seva condició social. La **llibertat** és la nostra norma de govern en la vida pública i en les nostres relacions quotidianes no ens mirem amb recel, ni tampoc ens ofèn que els nostres veïns vulguin viure de la manera que més els plagui.

Tractem els assumptes privats sense molestar, i per respecte complim amb exactitud les disposicions públiques obeint sempre les autoritats i les lleis, principalment les establertes per protegir els qui sofreixen injustícia i les no escrites, la transgressió de les quals porta el menyspreu general.

Recollit a: Tucídides, *Història de la Guerra del Peloponès*. Llibre II, XXVII – XLI

ABANS

1. Breu presentació del text i dels objectius didàctics que pretenem assolir amb la lectura (introduir el treball amb fonts primàries). Precisem i compartim el propòsit de la lectura.

Els **objectius** de la lectura són:

- a) Adonar-se de la importància de fer tot el treball previ a la lectura per aconseguir entendre millor el text.
- b) Llegir el text per processar la informació i fer-ne un resum.
- c) Respondre adequadament les qüestions de comprensió lectora.
- d) Conèixer el funcionament polític de l'Atenes clàssica a través d'una font primària, és a dir, contemporània dels fets relatats.
- e) Valorar de forma crítica els límits de la democràcia atenesa.
- f) Disposar dels elements necessaris per fer una comparació entre la democràcia atenesa i la democràcia actual.

2. Recordes els conceptes que has treballat durant la unitat? Assenyala el grau de coneixement que tens ara de cadascun d'aquests conceptes basant-te en les categories següents:

1. No ho entenc 2. Ho entenc una mica 3. Ho entenc bé 4. Ho puc explicar a un company

CONCEPTES	1	2	3	4
Constitució				
Estat				
Democràcia				
Llei				
Magistratura				
Llibertat				

3. Escombrada visual. Fixa't en el títol, en el dibuix que acompanya el text, en les frases que estan en negreta, en la procedència del text... Quina informació proporcionen?

- Títol:

- Dibuix:

- Paraules en negreta:

- Peu del text:

4. Predicció del contingut. Preguntes inicials:

- o Què en saps d'aquesta mena de textos (fonts primàries)?
- o Què en saps del context històric? D'on prové aquest text?

- o De què creus que tractarà aquest text veient la fotografia i les paraules en negreta?
Per què et sembla que el llegim?

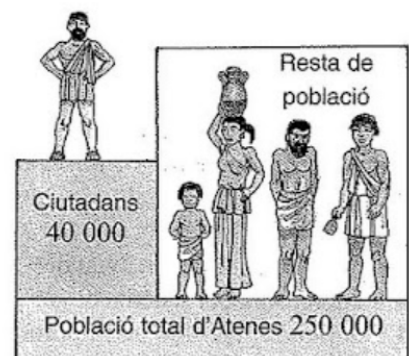
DURANT

1. Quina és la idea (o idees) principal del text?
2. Quan trobis una paraula desconeguda, intenta deduir-ne el significat pel context i omple el quadre següent. Fixa't en l'exemple:

CONCEPTE	DEFINICIÓ (utilitzant les teves pròpies paraules)

3. Respon aquestes preguntes sobre el contingut del text:
 - a. Com es defineix la democràcia en el text?
 - b. Què significa la frase “els homes tenen davant la llei les mateixes garanties”?
 - c. Quines persones podien accedir a les magistratures?
 - d. Llegint el text, a quin dels grups socials d'aquest gràfic creus que pertanyia Pèricles?

DOCUMENT 2. Gràfic.
Composició de la població d'Atenes

DESPRÉS

1. Si fossis un esclau o un estranger a l'Atenes de Pèricles, faries la mateixa descripció del seu sistema polític? Així doncs, quins límits tenia aquest sistema?
2. Esmenta una sola mesura que podem dur a terme cadascun de nosaltres per contribuir a millorar el funcionament de la nostra democràcia.
3. En relació als conceptes desconeguts que has definit pel context, cerca ara la seva definició en un diccionari i compara-la amb l'anterior. També caldrà que redactis una frase utilitzant el concepte correctament.

CONCEPTE	DEFINICIÓ (diccionari)	COMPARACIÓ (en què s'assemblen i en què es diferencien)
Constitució	Llei fonamental d'un Estat que estableix i garanteix els drets i els deures dels ciutadans, i regula els òrgans i el sistema de poder.	S'assemblen pel fet de destacar la importància d'aquesta llei, però aquesta definició és més completa: esmenta drets, deures i òrgans de poder. No diu, però, que pot ser un model per a altres pobles.
FRASE: La Constitució d'Atenes era la més avançada del seu temps.		
FRASE:		
FRASE:		
FRASE:		

4. Si volguessis fer una recerca a Internet sobre el sistema polític d'Atenes, utilitzaries aquestes mateixes paraules per començar a buscar informació? Quines altres et podrien ser d'utilitat?
5. Quina pregunta li faries al teu company/a per comprovar que ha entès bé el text?
6. Resumeix en només tres punts els processos que hem seguit per comprendre el text.

ACTIVITAT PROPOSADA PER A 3r D'ESO: LECTURA I COMPARACIÓ

Llegeix atentament el document 2 i el núvol de paraules que hem elaborat amb l'aplicació informàtica Wordle:

DOCUMENT 2: Les bases del sistema democràtic actual

El mot *democràcia* prové de les paraules gregues *demos* “poble” i *cràcia* “govern”. Democràcia significa, doncs, “govern del poble”. Tota democràcia parteix dels principis següents:

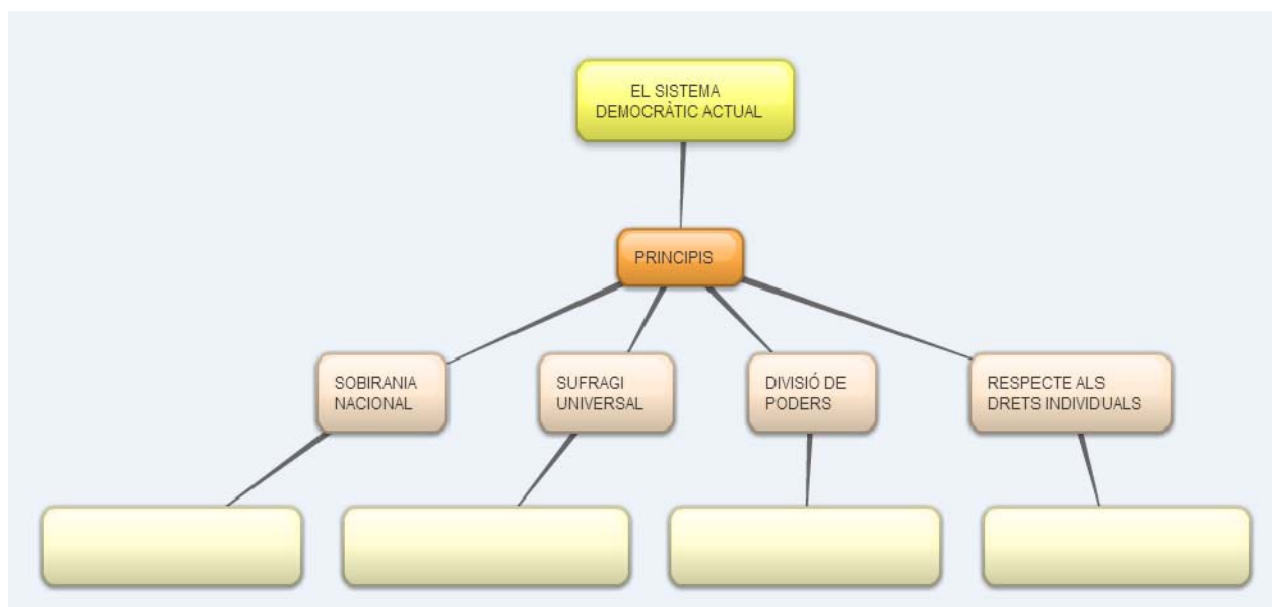
- La **soberania nacional**: El poder en una democràcia correspon a la nació, és a dir, als ciutadans. Aquest poder s'exerceix mitjançant la participació dels ciutadans en la vida política.
- El **sufragi universal**: Tots els homes i dones majors d'edat disposen del dret de vot i poden, per tant, elegir els seus representants. Els ciutadans estrangers, però, no poden votar, excepte en situacions molt concretes.
La participació política es fa a través dels **partits polítics**. Els seus membres ocupen els càrrecs de govern i prenen decisions que afecten tots els ciutadans: construcció d'escoles i hospitals, recaptació d'impostos...
- La **divisió de poders**: En una democràcia el poder no es pot concentrar en una sola persona o institució. Si no hi hagués la divisió de poders ens trobaríem davant d'una forma autoritària de govern, per exemple una **dictadura**.
- Els **drets individuals**: En una democràcia totes les persones són lliures i iguals davant la llei. La **Constitució**, que és la llei més important, garanteix el respecte als drets dels ciutadans.

Adaptat del llibre de text: Geografia 3 ESO. Editorial Teide

1) Resumeix en només cinc línies el contingut del text. En aquest resum han d'aparèixer els sis conceptes més destacats del núvol.

2) Completa el mapa conceptual amb una frase breu que permeti identificar cadascun dels principis de la democràcia actual:

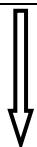
3) Omple els apartats de l'organitzador gràfic que et serveix per fer la comparació entre els dos documents, el text de Tucídides i el text sobre la democràcia actual:

ORGANITZADOR GRÀFIC

DEMOCRÀCIA ATENESA

DEMOCRÀCIA ACTUAL

SEMBLANCES	Respecte a...	DIFERÈNCIES
	La Constitució	
	El protagonisme polític del poble	
	L'accés als càrrecs públics o magistratures	
	La igualtat davant de la llei	
	Les possibilitat de vot de tota la població	

Quina és la semblança i la diferència més important?

4) Finalment, hauràs d'escriure un text sobre una situació que et podries trobar al teu centre:

Imagina't que t'han escollit democràticament, és a dir, mitjançant una votació oberta a tot l'alumnat, per formar part del Consell de Delegats/des de l'institut. Des de direcció es demana al Consell que aportï idees per millorar el reglament de règim intern del centre. Quines mesures proposaries per millorar la convivència entre els estudiants? I entre els estudiants i el professorat?

ANNEX:

A primer d'ESO, en una sessió prèvia a la lectura del text de Tucídides, s'ha treballat aquest KPSI:

Treballem els coneixements previs:

Què et sembla que fas abans de començar la lectura i mentre llegeixes?	No ho faig mai	Ho faig alguna vegada	Ho faig sempre
Et preguntes quin és l'objectiu de la lectura que has de fer?			
Per tenir una idea del contingut, abans de començar llegeixes el títol i el subtítol?			
Abans de llegir el text, mires si hi ha imatges o fotografies?			
Abans de fer la lectura, et fixes en les paraules que apareixen en negreta?			
Abans de llegir, t'imagines de quin tema anirà el text?			
Utilitzes la informació que et proporcionen el títol, les imatges i les paraules en negreta per comprovar si saps alguna cosa sobre el tema?			
Mentre llegeixes, vas pensant en el que has llegit i si ho has entès?			
Mentre llegeixes, et va bé llegir un paràgraf i pensar en quina relació té amb el que has llegit abans i amb el que ve després?			
Per comprendre bé el text, tornes a llegir les frases que no has entès?			
Mentre llegeixes, utilitzes algun mecanisme per deixar constància d'allò que consideres més important (subratllat...)?			
Mentre llegeixes, et fas preguntes per comprendre millor el text?			